L - ILBIES FIL - VIŻTU

Maria Pisani

Dwar id-drawwiet ta' l-antenati tagħna meta kien imutilhom xi ħadd, ta' min jgħid xi ħaġa fuq l-ilbies matul il-perjodu tal-viżtu.

Fil-każ meta kien imut il-kap tal-familja, għall-ewwel sitt xhur, in-nisa ta' klassi għolja, kienu jużaw kappell aktarx bla faldi, forma ta' towk (*toque*) li minnu, fuq wara, kien jinżel velu tal-ġorġett iswed imberfel bil-krip (*crepe*) fin li kien jasal sa quddiem. Fl-ilbiesi kien ikollhom tberfil tal-krip ukoll, u ir-romol, minbarra dan il-velu, kien ikollhom tberfila tal-krip abjad fuq quddiem tal-kappell. It-*toilette* tal-viżtu ma kienx ikun komplit jekk ma jintlibisx par ingwanti suwed tal-ġild, anzi preferibbilment tas-swejd (*suede*), għax aktar ikunmu matti. Il-materjal għall-ilbiesi kien jintgħażel matt ukoll.

Kien hemm żmien meta, fil-luttu strett, anke l-irġiel kienu jagħmlu l-krep mal-kappall, infatti anke Victor Hugo isemmi din id-drawwa fil-famuż rumanz tiegħu "Les Miserables". Dari ħadd ma kien joħroġ mingħajr kappell, la n-nisa u lanqas l-irġiel.

L-irġiel kienu jilbsu libsa sewda ukoll. Dan minbarra li kellhom l-inkravata sewda u mustaxija fuq il-komma tax-xellug tal-ġlekk. Dawk li ma tantx kienu jistgħu, kienu jilbsu xi libsa griża jew blu skur. Il-foqra nett kienu jilbsu qalziet u sidrija suwed, bil-mustaxija fuq il-komma tal-qmis, u berritta sewda.

Il-*crepe*, jew kif kienu jsejħulu bil-Malti, il-krip, kif semmejt aktar qabel, kien materjal aktarx trasparenti u kkrepat, ismu miegħu, u daqsxejn iggummat biex l-ikkrepar tiegħu iżomm. Meta kien ikun ta' kwalita' fina, kien ikun għoli ħafna, u ma kontx issibu fil-ħwienet kollha. Jgħidu li kien famuż għalih Camilleri ta' fuq San Ġwann, jew "A La Ville de Lyons", kif kien jismu dan il-ħanut fil-Belt, magħruf għad-drappijiet fini tiegħu, u li kien jinsab fejn illum hemm is-*Securities Centre* tal-Bank of Valletta. Kien hawn ukoll krip ta' kwalita' inferjuri li kien jintuża minn dawk li ma tantx kienu jistgħu iħallsu, minn tal-ħwienet li kienu jdendlu l-istrixxi suwed mal-vetrina jew ħanut tagħhom meta kien imutilhom xi ħadd tal-familja, xi persuna mportanti, jew ġirien. Kienu jużawh ukoll il-bekkamorti biex bih idawru t-tomna li kienu jilbsu waqt il-funeral. Dan il-krip kien jintuża ukoll biex isir xi ċoff mal-kuruni tal-fjuri, u biex jiksu l-istandard ta' xi banda jekk din tkun takkumpanja f'xi funeral jew f'xi proċessjoni tal-Ġimgħa l-Kbira. Iż-żwiemel li kienu jiġbdu l-karru tal-mejtin, kienu jlibbsuhom faldrappi suwed, tal-bellus, pjumi kbar suwed f'rashom, u jagħmlulhom xi ornamenti b'dan il-krip. Dan kollu kien isir meta l-familja tal-mejjet kienet tkun tista' tħallas. Il-krip abjad kienu jużawh biss ir-romol; kien aktar għoli, u aktar diffiċli ssibu.

Waqt il-viżtu ma kienx jintlibes deheb, iżda l-għonja kienu jilbsu ornamenti, bħal imsielet, labar, ġirakoli u pendenti, jew

tal-get *(Jade)* iswed jew tal-qroll iswed, fil-waat l i rf-v f kienu jiksu l-imsielet- tad-deheb b'xi biôCa Caduta sewdï Suî l i. V1ZTVI»

Drawwa oħra l i kien bawn kienet l i ta l-ghonja jmutiihom xi ħadd, kienu jaqtgħu drapp iswed biex jinħetu l-ilbiesi tas-sefturi, għax kien meqjus nuqqas ta* rispett lejn il-mejjet îekk il-qaddeja jidhru f daru libsin il-kulur.

Il-perjodu ta' viitu strett kien ta' sentejn, u warajh jibda l-meżiu viżtu l i kien îdum x i sitt xhur, meta allura kien jibda jitħallat ma' l-iswed x i kulur serju bħal abjad, vjola, lila» jew griż, u kienu jistgħu jibdew jintlibsu x i ornamenti ta'l-ġawhar.

Matul l-ewwel sentejn, dawk l i jkunu tilfu 111 x i Tiadd, l a kienu jmorru festi u lanqas tejatru, ricevimenti u pranzi j'iet; lanqas ma kien isir daqq ta' pjanu, gramophone, radju u strumenti oħrajn ġewwa d-dar. Jekk x i îïadd tal-f ami 1ja kien ikollu bil-fors idoqq għax kien ikun qed jistudja x i strument, kienu jagħlqu t-twieqi biex minn barra t-triq ma jinstemgħax daqq.

Għalkemm ħafna minn dawn id-drawwiet kienu fl-aqwa tagħhom fis-seklu l-ieħor, baqgħhu jeżistu sas-snin tletin ta' dan is-seklu għoxrin, sakemm it-tieni gwerra dinjija ġabet taqliba kbira f kull qasam tal-ħajja, inklui il-viitu, l i ftit ftit, ghoddu qed jispiċċa għal kollox.

Kitbiet Għall-Imnara

L-Editur jaċċetta kitbiet għall-Imnara, IiDA JRIDU JKUNU ORIgINALI U MHUX PUBBLIKATI QABEL BAND' OħRA. Iridu jkunu esperjenzi peronali ta l~imgħoddi, jew riiultat tą riċerka personali, jew ta intervisti jew kuntatti personali ma anzjani. Jistgħu ikunu bil;-Malti jew lsien ieħor, iżda tingħata preferen-za lis-suċċetti l i jittrattaw dwar interess folkloristiku għal Malta u Għawdex. Il-kitbiet jistgħu jintbagħtu lill-Editur, 78, Triq San Trofimu, Tas-Sliema, SLM 02